

درس اقتصاد خرد

فصل اول - جلسه دوم

استاد معصومه کیا احمدی

شماره واتساپ ۰۹۱۱۲۶۹۰۵۷۶

منحنی امکانات تولید

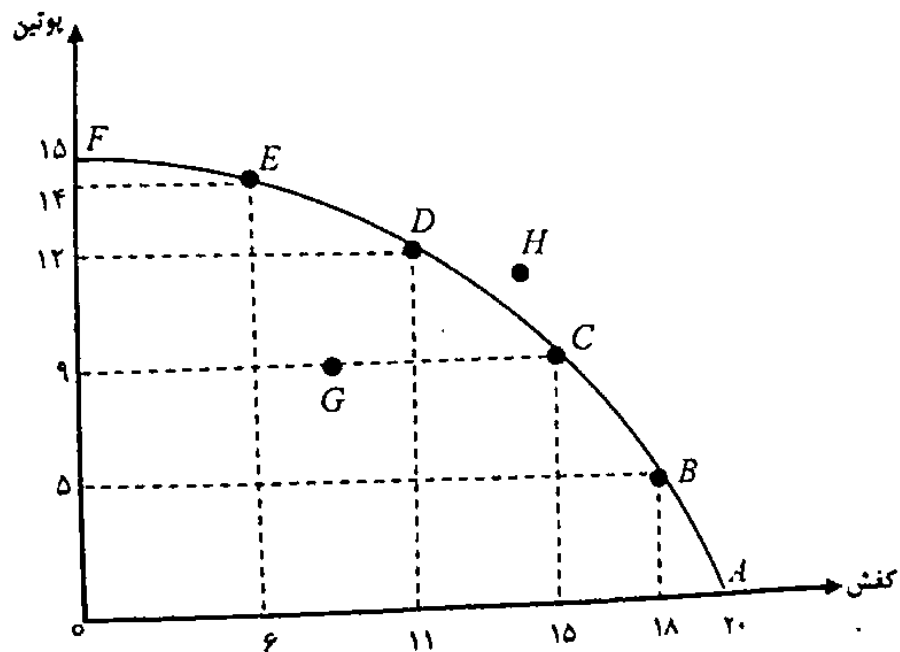
- چهار مفهوم مهم در علم اقتصاد یعنی، کمیابی، انتخاب، هزینه فرصت و کارآیی را می توان به کمک منحنی امکانات تولید تبیین نمود.
- منابع و امکانات تولید که به وسیله آنها می توان کالاهای گوناگونی را تولید نمود، محدود هستند، که این محدودیت جامعه را مجبور می کند که با توجه به منابع کمیاب دست به انتخاب بزند.
- فرض بگیریم که در جامعه تعداد ۵۰۰۰ نیروی کار، برای تولید انواع کفش و پوتین وجود دارد. این کارگران هر یک مهارت های متفاوتی در تولید کفش و پوتین دارند. در شرایط صلح تمامی نیروی کار اقدام به تولید کفش می کنند و در این میان، مارگرانی که در تولید پوتین بیشتر تخصص دارند نیز به کار گرفته می شوند و به فرض تعداد ۲۰ هزار جفت کفش تولید می کنند.

جدول (۱-۲): ترکیب‌های مختلف تولید کفش و پوتین با ۵ هزار نیروی کار

کلاس	تعداد نیروی کار بکارگرفته شده در تولید پوتین (هزار نفر)	مقدار تولید پوتین (۱۰۰۰ جفت)	تعداد نیروی کار بکارگرفته شده در تولید کفش (هزار نفر)	مقدار تولید کفش (۱۰۰۰ جفت)	کل نیروی کار شاغل (هزار نفر)
A	۰	۰	۵	۲۰	۵
B	۱	۵	۴	۱۸	۵
C	۲	۹	۳	۱۵	۵
D	۳	۱۲	۲	۱۱	۵
E	۴	۱۴	۱	۶	۵
F	۵	۱۵	۰	۰	۵

حال اگر ارتش برای نیروهای نظامی به پوتین احتیاج داشته باشد، در آن صورت در مرحله اول هزار نفر از نیروی کاری که تخصص بیشتر در تولید پوتین داشته و تخصص کمتری در تولید کفش دارند، اقدام به تولید پوتین می نمایند. در این حالت مقدار تولید پوتین از صفر به ۵ هزار جفت افزایش می یابد ولی تولید کفش تنها ۲ هزار جفت کاهش یافته است. در صورتی که جنگ اتفاق بیافتد، تمامی نیروی کار به تولید پوتین مشغول می شوند. در این بین نیروی کاری که در تولید کفش تخصص بیشتر داشته نیز به کار گرفته می شود و کل تولید پوتین به ۱۵ هزار جفت می رسد.

منحنی امکانات تولید، ترکیبهای مختلف دو محصول را با یک مقدار معین نیروی کار نشان می دهد.

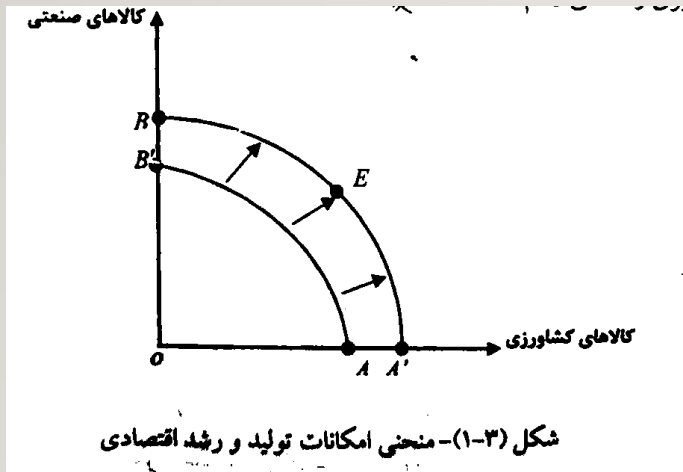
شکل (۱-۲) - منحنی امکانات تولید

ملاحظه می شود که منحنی امکانات تولید عبارت است از بیشترین کالاهایی که با یک میزان معین و مشخص از نهاده و عامل تولید، قابل دسترسی است. اگر اقتصاد در اشتغال کامل باشد به گونه ای که تمام منابع بکار گرفته شوند و عوامل تولید را کد وجود نداشته باشد و در آن صورت جامعه بخواهد پوتین بیشتری تولید کند، باید کفش کمتر تولید نماید. در این جا هزینه فرصت تولید پوتین میزان کاهش تولید کفش است.

مقعر بودن منحنی بازگو کننده این واقعیت است که هر چه تولید یک کالا افزایش یابد، هزینه فرصت آن بیشتر می شود. به اضافه اینکه به کار گیری بیشتر یک عامل تولید با ثابت بودن سایر عوامل، اگر چه تولید کل را افزایش می دهد ولی اگر میزان استفاده عامل تولید از یک حدی بیشتر شود، در آن صورت تولید به مقدار کمتری افزایش خواهد یافت. این وضعیت را در اقتصاد قانون بازده نزولی می نامند.

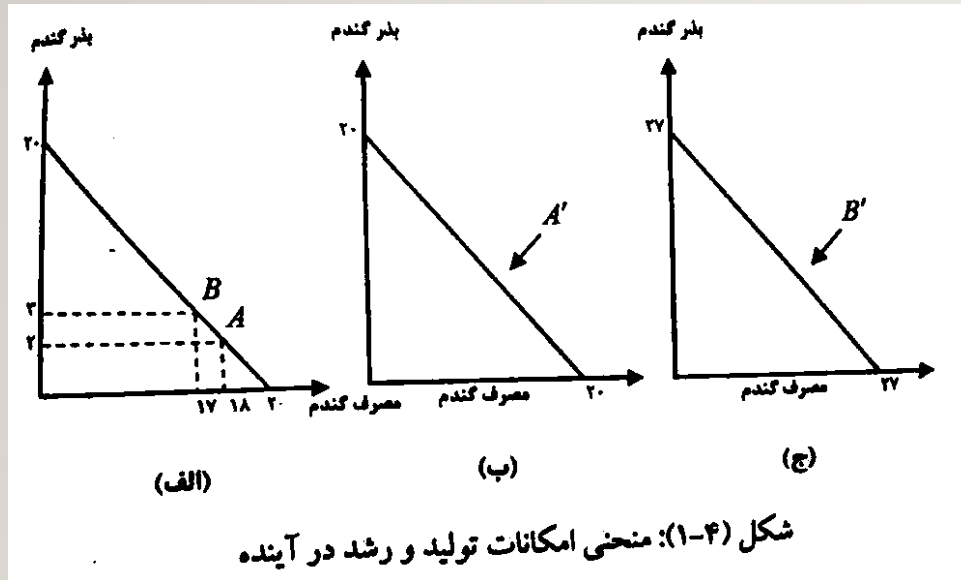
منحنی امکانات تولید و رشد اقتصادی

- در مجموع عواملی چون افزایش امکانات و عوامل تولید، رشد تکنولوژی، افزایش بهره‌وری عوامل تولید و آموزش نیروی انسانی، منحنی امکانات تولید را به سمت بیرون منتقل می‌کند و زمینه رشد اقتصادی را مهیا می‌نماید.

- اگر منابع تولید اعم از منابع طبیعی، سرمایه‌ای و انسانی افزایش یابد، در آن صورت منحنی امکانات تولید به سمت بیرون منتقل می‌شود. در چنین وضعیتی برخی از نقاط که قبلاً قابل دسترس نبودند روی منحنی امکانات تولید قرار می‌گیرند و بدین شکل رشد تولید و رشد اقتصادی را برای جامعه فراهم می‌کنند.
- منحنی امکانات تولید قبل از افزایش عوامل تولید AB بود ولی با افزایش عوامل تولید قابل دسترس به لحاظ کمی و کیفی امکانات تولید به سمت بیرون و به منحنی A'B' منتقل شد و نقاطی همانند E که قبلاً در دسترس نبود الان در دسترس قرار گرفته است.

منحنی امکانات تولید و رشد اقتصادی در آینده

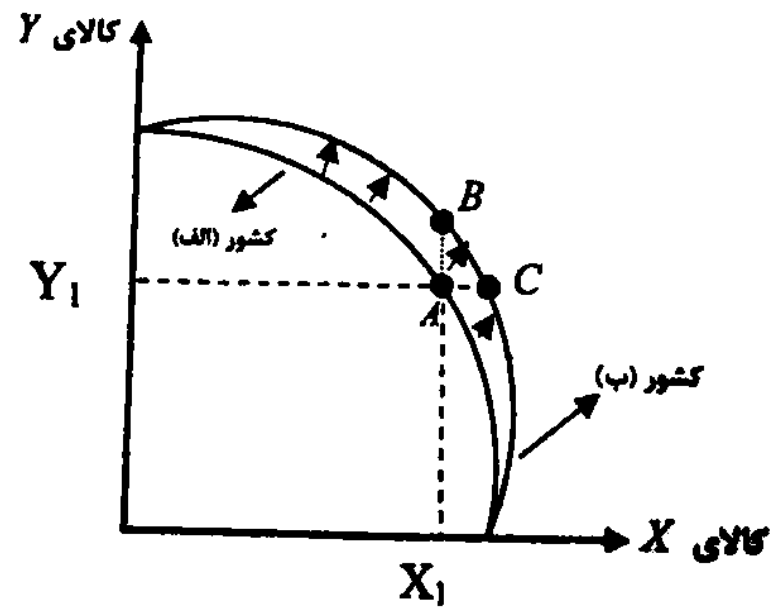
- نحوه انتخاب جامعه در به کارگیری امکانات و عوامل تولید در مصارف مختلف، رشد اقتصادی در آینده را تحت تاثیر قرار می دهد. به طوری که اگر جامعه امکانات و عوامل تولید را به تولید کالاهای مولد بیشتری نظیر کالاهای سرمایه ای اختصاص دهد، در آن صورت انتظار می رود که در آینده رشد اقتصادی بیشتری به دست آید و در مقابل، استفاده امکانات و عوامل تولید در تولید کالاهای مصرفی رشد در آینده را کاهش خواهد داد.
- اگر در یک کشور خانوارها تلاش کنند که مزادهای اقتصادی (مزاد درآمد بر هزینه حداقل معیشت) را از مصرف به جریان تولید هدایت کنند، آنگاه رشد اقتصادی بیشتری در آن کشور پدیدار می شود.

منحنی امکانات تولید و تقسیم کار

- آموزش نیروی انسانی علاوه بر رشد اقتصادی، تخصصی شدن کار و به تبع، تقسیم کار بیشتری را فراهم می کند. تقسیم کار موجب خواهد شد که نیروی کار بازدهی بیشتری در تولید یک محصول خاص داشته باشد و تفاوت بازدهی در تولید محصولات مختلف هزینه فرصت بیشتری را برای جابه جایی نیروی کار فراهم می کند که در نتیجه منحنی امکانات تولید نسبت به مبدا مختصات از تقعر بیشتری برخوردار می شود و در مقابل هر چه تقسیم کار کمتر باشد، منحنی از تقعر کمتری برخوردار خواهد شد. هر چه تقعر منحنی امکانات تولید بیشتر باشد رشد اقتصادی بیشتری قابل دسترس خواهد بود.
- در کشور ب تقسیم کار بیشتر و کارها تخصصی تر است و به تبع آن، منحنی امکانات تولید از تقعر بیشتری برخوردار است. در این کشور با همان تعداد نیروی کار، امکان تولید بیشتر از هر دو کالا فراهم است؛ به طوری که اگر در کشور ب نقطه C انتخاب شود به اندازه AC مقدار تولید کالاهای X بیشتر از کشور الف است.

اگر نقطه **B** انتخاب شود، به اندازه **AB** مقدار تولید کالای **Y** بیشتر از کشور الف است، و اگر نقاط بین این دو را انتخاب کند همچنان میزان تولید کالای **X** و **Y** در کشور ب بیشتر از کشور الف است.

بدین ترتیب تخصیصی شدن و تقسیم کار نیازهای بیشتری را با توجه به امکانات محدود و معین تامین می کنند.

شکل (۵-۱): اثر تقسیم کار بر منحنی امکانات تولید

منحنی امکانات تولید و انتخاب

- منحنی امکانات تولید ترکیب نقاطی از دو کالا می باشد که جامعه با حداکثر کارایی قادر به تولید آن با منابع محدود است، به طوری که تولید بیشتر از یک کالا تنها با از دست دادن تولید کالاهای دیگر امکان پذیر است.
- قید محدودیت منابع، جامعه را به انتخاب در محدوده منحنی امکانات تولید مجبور می کند، که می تواند داخل و حداکثر روی خط منحنی امکانات تولید باشد.
- انتخاب روی منحنی امکانات تولید کارآیی فنی را در تولید نشان می دهد و نقاط داخل آن کاهش غیرضروری از تولید است. نقطه ای که بیشتری منافع را برای جامعه ایجاد کند کارآیی اقتصادی نامیده می شود.

چگونه جامعه تصمیم می گیرد که چه نقطه ای از منحنی امکانات تولید را انتخاب کند؟

- در یک جامعه ممکن است که دولت تصمیم بگیرد چه نقطه ای بر روی منحنی امکانات تولید انتخاب شود تا متاثر از آن میزان تولید هر کالا مشخص شود. هر چه نقش و قدرت دولت در اقتصاد بیشتر باشد ممکن است منابع به سوی تولید کالاهایی که نیاز اجتماعی بیشتری را تامین می کنند، سوق یابد.
- در یک جامعه ممکن است مراجع سیاسی در تخصیص منابع و انتخاب نقطه ای بر روی منحنی امکانات تولید نقش داشته باشند و در جامعه دیگر ممکن است بخش خصوصی در انتخاب نقاط روی منحنی امکانات تولید تاثیر بگذارد؛ اما در بسیاری از کشورهای توسعه یافته غرب، انتخاب و تشخیص این که چه چیز، چگونه و برای چه کسی تولید شود، متاثر از مکانیزم بازار آزاد است.

نقش بازار در اقتصاد چیست؟

- بازارها خریدارن و فروشندگان کالاها و خدمات را گرد هم می آورند. در واقع بازار محلی است که خانوارها از آن طریق تصمیم به خرید انواع کالاها می گیرند، فروشندگان در مورد نوع و چگونگی کالاهایی که تولید می کنند و کارگران درباره دستمزد و صاحب کار خود تصمیم می گیرند و همه اینها خود را با قیمتهای تعادلی انطباق می دهند.

چگونه بازار و قیمت ها، جامعه را با توجه به امکانات و عوامل تولید قادر می سازد به اینکه چه چیز، چگونه و برای چه کسی کالا و خدمات تولید شود؟

- فرض کنید شما بعد از نهار یک بستنی میخرید. شما یک بستنی فروشی انتخاب می کنید، چون که آن بستنی فروشی، سریع، بدون زحمت و ارزان نیاز شما را برآورده می کند. میل شما به خوردن، منابع محدودتان و قیمت پایین بستنی به شما می گوید که این راه خوبی برای ارضاء تمایلاتتان می باشد.
- حال به نقطه نظر فروشنده بپردازیم، بستنی فروش با اینکه قیمت شیر و سایر هزینه های تولید بستنی، اجاره و دستمزد را پرداخت می کند هنوز هم سودی به دست می آورد و به همین جهت کماکان در بازار باقی می ماند.
- اگر اجاره افزایش یابد، ممکن است فروش بستنی در آن منطقه گرانتیرا به یک کالای لوکس تبدیل شود. افرادی که در آنجا کار می کنند بابت کار کردن مقدار درآمد کسب می کنند که اگر درآمد خیلی پایین باشد دست از کار می کشند.
- اگر شغل افراد به مهارت زیادی نیاز نداشته باشد و تعداد افراد زیادی دنبال چنین شغلی باشند در آن صورت، صاحبان بستنی فروشی مجبور به پیشنهاد دستمزد بالاتر نیستند.

بازار آزاد

- بازاری که دولت در آن دخالت نمی کند، بازار آزاد می نامند. افراد در بازار آزاد می توانند بدون کمک یا مداخله دولت به دنبال علایق شخصی خود باشند.
- آدام اسمیت معتقد بود که تعقیب علایق شخصی توسط افراد، خود به خود و به کمک دست نامرئی، نفع جامعه را در پی خواهد داشت.
- البته سازو کار بازار دارای نواقصی نیز می باشد که موجب می شود دست نامرئی بازار آزاد به خوبی عمل نکند و شرایطی به وجود آید که منابع به شکل کارآیی در جامعه تخصیص نیابد. برای برطرف نمودن این نواقص، دولت حق دارد که برخی مواقع در اقتصاد دخالت کند.

اقتصاد خرد و اقتصاد کلان

- اقتصاد خرد به مطالعه و تحلیل جزئی فعالیتهای اقتصاد خانوار و بنگاه ها می پردازد و در این تحلیل و مطالعه ممکن است از بسیاری تحولات و عکس العمل های موجود در اقتصاد چشم پوشی گردد.
- متخصصان اقتصاد خرد در پیشنهاد خود که چه چیز، چگونه و برای چه کسی تولید شود.
- از بحث درباره ی تاثیر گذاری متقابل با سایر بخش های اقتصادی چشم پوشی می شود.
- در اقتصاد خرد قیمت کالاها و خدمات و قیمت نهاده های تولید بر رفتار تصمیم گیرندگان اقتصادی تاثیر می گذارد تا تعیین کنند چه چیزی چگونه و برای چه کسی تولید شود.
- اقتصاد کلان به مطالعه رفتار جمعی افراد و بنگاه های یک جامعه می پردازد.
- این مطالعه و بررسی به قیمت ساده سازی رفتارهای فردی و نادیده گرفتن اجزاء انجام می شود.
- اقتصاد خرد مبنا و زیربنایی برای تحلیل اقتصاد کلان می باشد که به متغیرهایی از جمله تورم، تولید ملی و اشتغال ملی می پردازد.

سوالات فصل اول

۱. اقتصاد را تعریف و مشابهت و تفاوت‌هایی را که بین علم اقتصاد و علوم طبیعی وجود دارد را تبیین و تشریح کنید.
۲. مفاهیم کمیابی، انتخاب، هزینه فرصت و کارایی را به کمک منحنی امکانات تولید توضیح دهد.
۳. منحنی امکانات تولید را رسم نموده و تعریف کنید.
۴. عواملی که بر رشد اقتصادی تاثیر دارند را نام برده و به کمک منحنی امکانات تولید، اثر عوامل تولید بر رشد اقتصادی را نشان دهید.
۵. با ترسیم منحنی امکانات تولید نشان دهید که تخصیص شدن و تقسیم کار موجود می شود تا نیازها و خواسته های بیشتری از جامعه با مقدار معینی از امکانات تولید و عوامل تولید، تامین شود.
۶. کارایی فنی و کارایی اقتصادی را به کمک منحنی امکانات تولید توضیح دهید. نشان دهید چه تفاوتی بین این دو وجود دارد.